

yasakmeyve 85

İKİ AYLIK ŞİİR DERGİSİ • MART / NİSAN 2017 • 15 TL

ISSN 1303-8397

YIL 15 / SAYI 85

ELEŞTİRMEN VE
OKURLARI

**DOĞAN
HIZLAN**

ARİFE KALENDER
DENİZ DURUKAN
EMEL KOŞAR
İLKİZ KUCUR
NİSA LEYLA
ÇAĞLA MEKNUZE
GONCA ÖZMEN
ÜMRAN ERSİN
EMEL İRTEM
GÜLÇİN SAHİLLİ
HİLAL KARAHAH
RUHSAN İSKİFOĞLU
HÜLYA SOYŞEKERCİ
GÜLCE BAŞER

DOSYA

GÜNÜMÜZ MOĞOL ŞİİRİ

- DR. BAZAR MAGSARJAY • OOOO MUNKHUARAN
- MESUT ŞENOL • GOMBOJAVİN MEND-OOYO
- DANZANGİN NYAMSUREN
- OCBİRBATİN DASHBALBAR
- BULGADAR M. UYANSUH
- OYUNTSETSGİN TSEND - AYUSH

DOSYA ŞAİR TANISIMALARI - II

- ENVER ERCAN • ADİL İZCİ
- EMEL İRTEM • ÖZCAN ERDOĞAN
- FUAT ÇİFTÇİ • CENK GÜNDOĞDU
- MUSTAFA FIRAT • GÖKHAN ARSLAN

ŞİİR

- TUĞRUL TANYOL • GÜLTEKİN EMRE
- MUSTAFA ÖZTURANLI • BETÜL DÜNDER
- MAHİR KARAYAZI • EMEL KOŞAR • UMUT YALIM
- AHMET ŞERİF DOĞAN • CEM ÖZAYDIN
- İDRİS SEZGİN • ERDAL ERDEM

Şairler Kahvehanesi - 16

- TAHİR ABACI

Diyalojik Okuma

- Güven Turan - "Ardıl"
- Enis Batur - "Yanık Divan"
- BAKİ ASİLTÜRK • SEMİN CEYDA DEMİRCİOĞLU

Çağla Meknuze ile Söyleşi

- ÖMÜR ÖZÇETİN
- Ömür Özçetin ile Söyleşi
- ÇAĞLA MEKNUZE

Toplucu Gerçekçi Şiirin İkinci Kurtuluş Savaşı

- İSMAİL AFACAN • MUSTAFA ÇAVUŞOĞLU

Okur ve Şairleri

- ŞEREF BİLSEL

Edebîli Magazin

- TOZAN ALKAN

Vaat Edilmiş Sayfalar

- NİLAY ÖZER

Şairin Genci

- ZÜLAL DEMİR

VE ŞİİR SEVİŞGENLERİ İLE METÜST

AHMET ÖNEL
Mey ve Meyve

AHMET ŞERİF DOĞAN
Kabuklu Hayvanlar Çağı

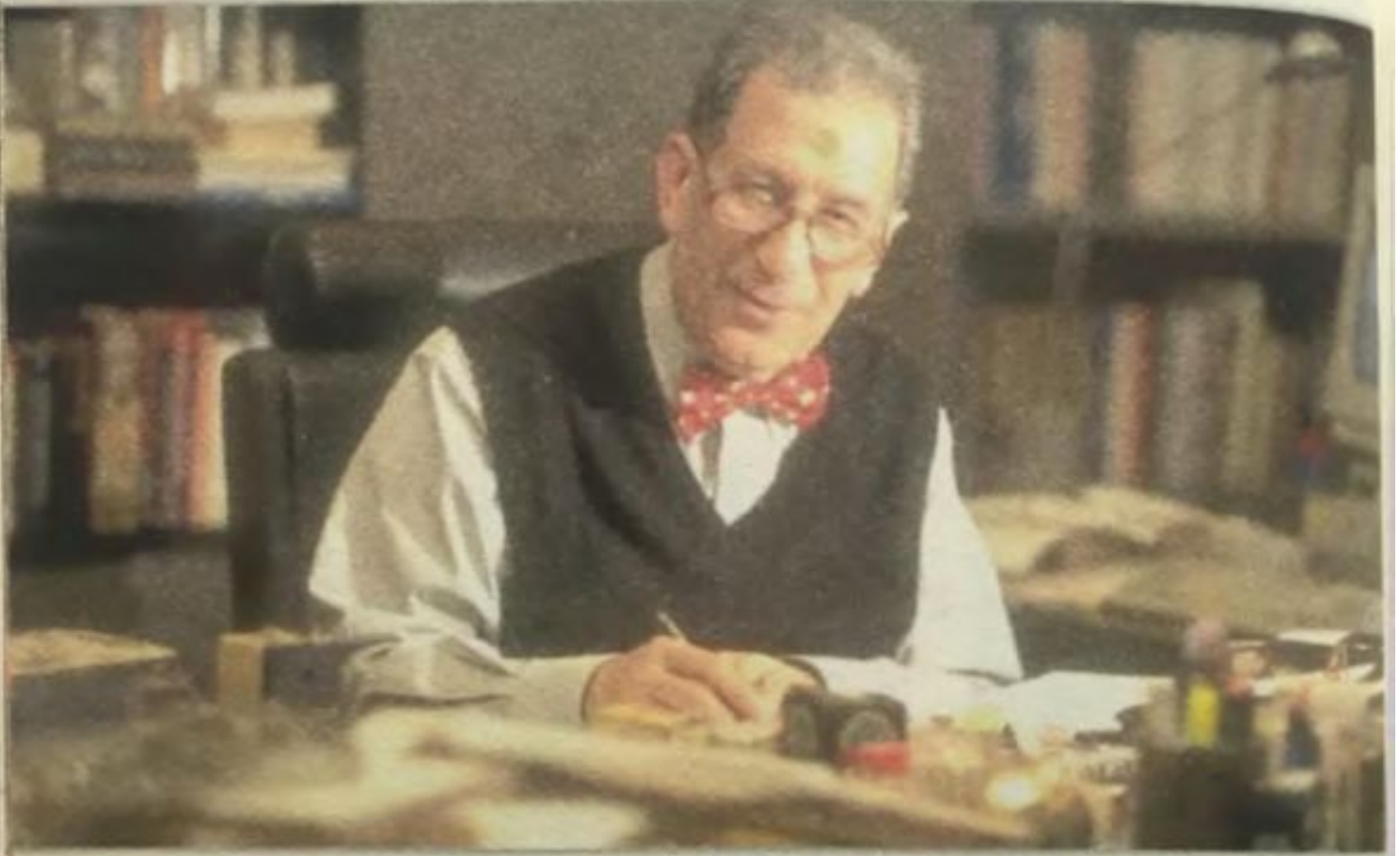
EMEL KAYA
Veba Sütunu

GÜLÇİN SAHİLLİ
Yağmur Sayma Makinesi

H. GÖNEN
İhtiyar Konağın Hatırladığı

Doğan Hızlan

Arife Kalender: İlk yazınızın yayımlandığı 1954 yılından bu yana edebiyatın içindesiniz. 1937'de doğduğunuzu düşünürsek; ömrünüz edebiyat evrelerini, akımlarını, değişim ve dönüşümlerini gözlemekle, üzerine düşünmekle geçmiş olmalı. Osmanlı dönemindeki Doğu edebiyatının etkisinin yerini, daha sonraları Batı edebiyatı almış. Bugün de, bence Batı etkileri sürüyor. Yazı dünyamızın Doğu'dan ve Batı'dan kuşatılmışlığını ve de ülkemizdeki özgür yaratı koşullarının tam olmadığını düşünürsek; sizce özgün ve gelişmiş bir ulusal edebiyattan söz edebilir miyiz?

Doğan Hızlan: Bence edebiyat tarihini iyi inceledikten sonra bazı yargıları oluşturmali. Osmanlı döneminde sadece Doğu etkisinden söz edemeyiz. Yenilikçi hareketler Batı türlerine meyiller, Batı ile Doğu'nun kaynaşmasını, bir potada eritilmesini uygun gördü, ama bunlar birbiriyle ne kadar uyuma ulaştı, ne kadar bir birleşme oldu kesin bir şey söylemek mümkün değil. Çünkü edebiyatçıların monografileri yazılmamış, tek tek incelemeler yapılmamış, türlerin serüveni yüzeysel biçimde ele alınmış.

Edebiyat tarihlerimizin de bir aksaklığı var, tek kişi yazmış. Oysa Batı'nın tarihlerinde, sözlüklerinde her maddeyi başka birinin yazdığını görürsünüz. Bir editör de hem bu farklılığı, hem de koordinasyonu sağlar.

Ulusal edebiyattan çok değişik şeyler anlaşılır. Hiç kuşkusuz bir Türk edebiyatından söz ediyorsunuz. Bu kadar arı bir edebiyat bugün mümkün değil. Batı ile Doğu karışacak, önemli olan bu karışımdan bize özgü eserler çıkması.

Sözgelemi Afrika'dan, Asya'dan gelen yazarlar kendi ülkelerinin sesini, rengini ulaştırıyorlar. Ulusallığı bu içerikte anlıyorsanız katılıyorum. Romancı, şair, öykücü olsaydım buna sağlıklı bir yanıt verebilirdim ama ,bir eleştirmen olarak kesin/keskin çözümler öneremeyeceğim.

Deniz Durukan: *Sizin kuşağınız ve oradaki edebi görgü çok önemliydi. Herkesin sözünü dinlediği ya da sözü kabul edilen edebiyatçılar, eleştirmenler vardı. Yapılan değerlendirmelerde nesnel bakışa çokça özen gösterilirdi. Sizin değerlendirmeleriniz de hep adilce oldu, oluyor. Bugün de aynı görgüyü taşıyan önemli edebiyatçılar, şairler ve eleştirmenler var kuşkusuz, ama sanki daha az. Şimdilerde daha çok küçük gruplar ve bu grupların başını çeken şairler, eleştirmenler var. Daha doğrusu, küçük grupların çoğunlukla kendine yakın isimleri övmesiyle ortaya çıkan bir klikleşme de hâkim. Bu, dönemin siyasi konjonktürüyle ilgili de olabilir. Buradan büyük bir edebiyat hareketi çıkar mı? Ya da bu sorunu nasıl aşarız?*

D.H.: Bu saptamalarınıza katılıyorum, teşhisler doğru ama tedavi için tutarlı bir düşünce ileri sürmek zor. O zamanlar her alanda sözü dinlenen kişiler vardı. Yalnız edebiyatta mı, her alanda. Şimdi tek adam yerine çok adam var, bakın üniversitelerde , yazarlık atölyelerinde eleştirmenler yetişiyor. Nesnellik/öznellik şimdi belli oranda birleşti. Dediğiniz azalmaya ben de katılıyorum. Çok küçük grupların edebiyatta egemenliklerine ben de karşıyım, edebî ölçütler, değerler dışındaki anlayışlar edebiyatın onuruna aykırıdır.

Siyasal konjonktürün etkisini göz ardı edemeyiz. Ama unutulmaması gereken bir şey var: .Siyasal konjonktür, yapının değerine bir şey katmaz.

Dilerim ki bu kanılarımız yanlış olsun, büyük bir edebiyat doğsun ama, büyük bir edebiyat hareketi beklemiyorum. Toplumsal yapımız da, dünyanın gidişatı da büyük çıkışlara uygun değil. Her şeyin günübirlik olduğu bir dünyada bunun gerçekleşmesi zor. Delirem ki bu kanılarımız yanlış olsun, büyük bir edebiyat doğsun.

Arife Kalender: *Eleştiriye değil de, yaratıcı edebiyata yönelmiş olsaydınız hangi dalda yazmak isterdiniz? Şiir mi, öykü mü, roman mı?*

D: H.: Şiiri tercih edebilirdim. Yoğun, kısa bir okumada insanı etkileyen tür şiir.

Emel Koşar: *Edebiyat ortamlarına mesafeli duruşunuzla tanınıyorsunuz. Mesafeden kastım, neredeyse 1950 sonrası edebiyat ortamlarının tamamını teneffüs etmenize rağmen aidiyet hissiyle bu ortamlarda bulunmayışınızdır. Yalnızca metin odaklı bir tecrübenin sizi bulduğunuz konuma getirdiğini sanmıyorum. İnsan biriktirerek bu konuma geldiğinizi söyleyebilir misiniz?*

D. H.: Mesafe sözü benim için çok doğru bir teşhis. 1950 Kuşağı'nın bir mensubu olarak onlarla dostluğum kavi ve derindir. Ama benden büyük ustalarla da dostluk kurdum, kalabalık âlemlerden sıkılırım, ne bir şey dinleyebilirsiniz öyle ortamlarda, ne sizi dinlerler. Ayrıca masa tartışmalarından hiç hoşlanmam. Edebiyatı ve Türkiye'yi kurtarıcı konuşmaların başladığı anda masayı terkederim. Elbette insan biriktirdim ama her zaman belli bir mesafeyi koruyarak.

Edebiyat ürünleriyle dostlukların karışmasından her zaman korktum, çekindim, onun için de iyi yazarlar, şairler dostlarım oldu.

İlkiz Kucur, Nisa Leyla: *Eleştirmen kimliğinizin yanında editörlükte yaptınız. İkisinin birbiri ile çakışan ya da çatışan yanları var mıdır?*

D. H.: Hem çakışan hem çatışan yanlarını yaşadım. İyi yazarların benim yönettiğim yayınevinde kitaplarının çıkmasını istedim, bunu da büyük ölçüde başardım. Ancak benim sevmediğim, benim ölçütlerime uymayan, iyi bir yazarı, şairi de bastım. Daha garibini söylemiyim. Bir zamanlar iki rakip yayınevinin yöneticiliğini aynı zamanda yaptım. Hem Altın Kitaplar Yayınevi'nin hem Hürriyet Yayınları'nın. Çevirmenler için de geçerli bu kurallarımdır.

İlkiz Kucur: *Okurla yazar arasındaki bir aşamada ciddi bir kitap tanıtımı ya da incelemesi yazmak eleştirmenin yapması gereken bir iş midir? Bu iş bizde yeterince yapılıyor mu?*

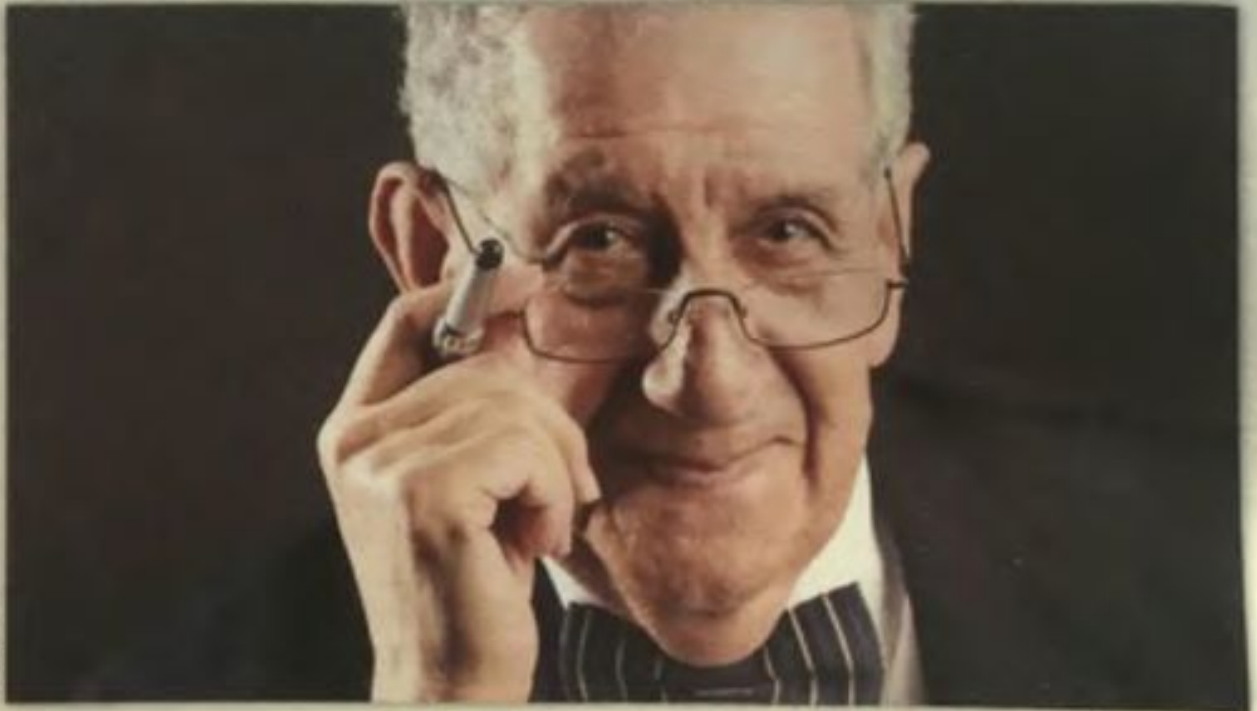
D. H.: Ben eleştirmenlerin yapmasını uygun görüyorum ama şart mıdır dersanız buna hayır cevabını verebilirim.

Batı'daki gibi kitap dergileri henüz bizde yayımlanmıyor. Çünkü ne yazarı var ne de yayıncısı. Ben *The New York Review of Books* tarzı dergileri çok severim, çünkü yalnız bir kitabın ekseninde dolanıp durmaz, ilgili başka kitaplara da göndermeler yapılır, yazarın başka kitapları da söz konusu edilir. Bizde bunu bir okur ihtiyacı olarak görüyorum.

İlkiz Kucur, Çağla Meknuze: *Çok satılan kitapla az satılan kitap arasında eleştirmen nasıl bir role sahiptir?*

D. H.: Her zaman söylerim çok satan kitap her zaman kötü kitap değildir. Az satan kitap da her zaman iyi kitap değildir. Eleştirmenin görevi, iyi kitabı bu çatışmaların içinden seçip tanıtmaktır. Popüler akımları ayıklamakta görev almamız. Eleştirmen değeri tayin etmeli.

İlkiz Kucur: *Sizin yazılarınız için "kimse için kötü bir şey yazmıyor" diyenler var. Siz bu konuda ne dersiniz?*

D. H.: Doğru derim. Ben beğendiklerimi yazarım, başkaları da beğenemediklerini yazsın.

Ben hep şu sözü tekrarlarım: Ben var etmenin zorluğunu seçtim, yok etmenin kolaylığından uzak durdum.

Bunca emeğin kötülenerek yok edilmesine gönlüm razı olmuyor. Edebiyat tarihi zaten onları eritiyor. Ben zaten oku - okuma diye emredici bir üslubu hiçbir zaman benimsemedim.

Gonca Özmen: Yazılarınız, açıklık ve anlaşılabilirlik, akıcılık ve rahat okunurluk açılarından yalnızlıkla derinliği birleştiriyor. Bu açıdan karmaşık, uzun, alıntı ve dipnotlara boğulmuş, kuru, kuramsal ve akademik eleştirilerden ayrılıyor. Bunda; birikimin, çok okuma ve yazmanın sağladığı deneyimin yanı sıra gazete ve dergilere yazma, ortalama okura da seslenme kaygısının payı var mı? Eleştirel denemelerin, kitap tanıtımlarına, okura ve eleştiri türüne ne gibi katkıları olmaktadır sizce?

D. H.: Doğru bir saptama. Ancak uzun yazılarımda bazen dediğiniz tarzı aşıyorum. Alıntı ve dipnotları kullanıyorum.

Kitaptaki uzun yazılarımda anlaşılma, ortalama okura ulaşma kaygım yok. Ancak gazete yazılarımda terimlerden kaçmaya çalışıyorum. Ayrıca didaktik eleştiri anlayışını savunuyorum, özneliğin bazı yazarlar için geçerli olduğu kanısındayım. Yöntem nesnel olmalı ama beğeni de uzak tutulmamalı.

Bu çeşit yazıların okuru yetiştirmede, seçme yapmada yararı olduğu kanısındayım.

En azından okura bir seçme beğenisi, ölçütleri önerdiği için önemli.

Bence etkin okuru yetiştirmede işlevi var.

Gonca Özmen: Hakkında yazılan metni yazarından, toplumsal çevre ve koşullardan soyutlayarak ele alan eleştiri anlayışına katılıyor musunuz?

Eleştiri anlayışınız ve yakınlık duyduğunuz eleştiri kuramı/kuramları konusunda bilgi verir misiniz?

D. H.: Her zaman katılmıyorum. Her yazara, şaire farklı yöntemlerle yaklaşmayı yeğliyorum. Öbür anlayış mekanik bir işlem den ibaret kalır.

Yakınlık duyduğum Amerikan eleştiri anlayışı, analitik, çözümleyici ve didaktik, yani kuramın egemenliği yerine bilgi veren bir anlayış.

Ümran Ersin: Toplamların siyasal geçmişlerine bakıldığında savaşlar, devrimler, işgâller o ülke edebiyatçılarının -kuşkusuz her birinde birbirinden ayrıksı etkiler yaratmıştır ama- eserlerinde sizce edebiyat adına nasıl bir etki yaratmıştır? Ayrıca ülkemize bakacak olursak, siyasal ve sosyo-ekonomik yapıda çok farklı dinamiklerin, değerler alanındaki değişimine tanık olurken edebiyatımız ve edebiyatımız bundan nasıl etkilenmekte, bu etki geleceğe nasıl bir tortu bırakmak üzere şimdide şekillenmektedir?

D. H.: Edebiyatçılar bu etkileri eserlerinde yansıtmışlardır. Ama bir edebiyatçıyı da sadece bu açıdan değerlendirmek eksik bir yargılamadır.

Bu etki, darbeler, devrimler, değişimler hemen o kuşakta etkisini göstermez, daha sonraki kuşakları daha çok yaralar. Tanıklık yapan yazar yansıtmalı, ama zorunlu bir tavır olarak da görmüyorum.

Edebiyatı bütün bu öğeler etkileyecek, o kuşak da bunların etkisinde yaratacak.

Ümran Ersin, Emel İrtem: Bilindiği gibi çağımız, teknolojinin her gün gelişmeler kaydettiği bir zamanda bilişim çağına hızla. Dialektik açıdan bakıldığında hiçbir olgu diğerlerinden koparılıp alınamıyor, birbirleri üzerindeki etkileri görmezden gelinmiyor, hiçbir şeyin giz olmaktan çıktığı bu çok hızlı zamanda yalnızca nicelik ve teknik olarak değil özellikle nitelik açısından da

geleceğin edebiyatını bilişim çağı size göre nasıl belirleyecek?

D. H.: Teknoloji yaşamı değiştiriyor, yüksek tempolu bir hayat yaşıyor. Ancak incelikleri, durup dinlenmeleri es geçmemize sebep oluyor.

Yüzeysel yaratıların çağına giriyoruz gibi bir korku kaplıyor içimi. Görselliğin yükselişi okumanın etkisini azaltabilir. Bu sorunun yanıtını verebilmek için uzun bir incelemeye ihtiyacım var.

Arife Kalender, Nisa Leyla, Gülçin Sahilli:

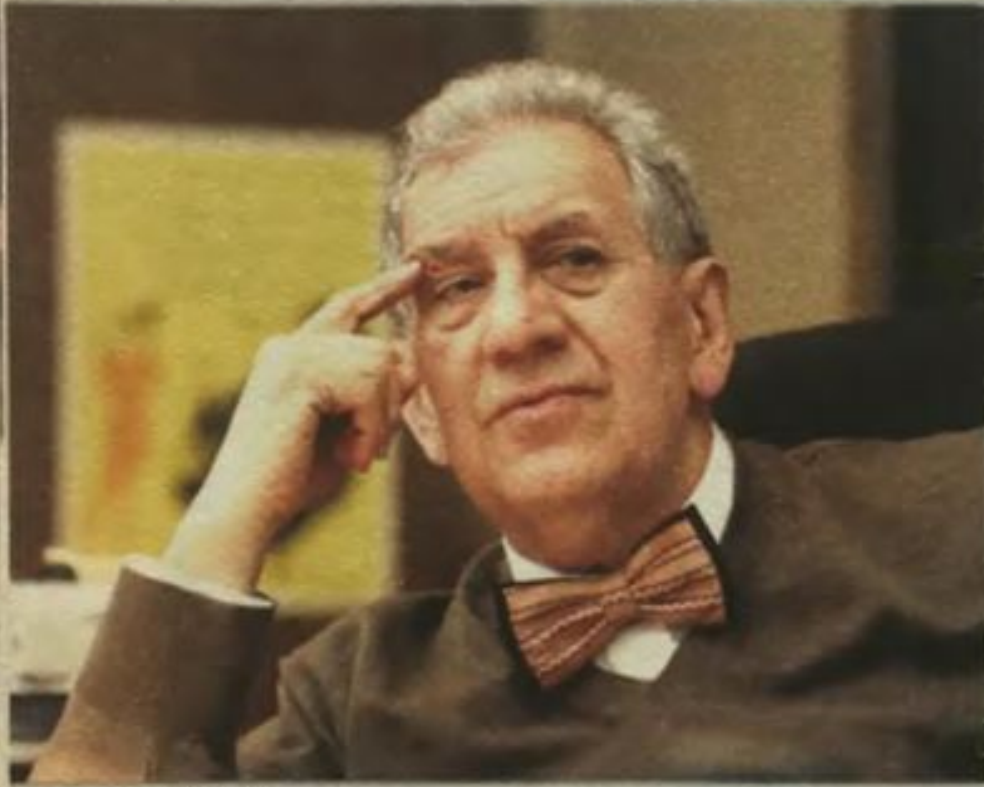
"Kadın Şair-Yazar" kavramı ve koşulları, üzerinde çok konuşulmuş izlenimi verse de, hence yansız bakış açısıyla ele alınarak irdelenmedi. Sizce kadınlar, yazdıklarının ya da yazacaklarının mücadelesini yeterince verdiler mi, verebiliyorlar mı? Erkek - egemen görüşün, kadın özneleri engelleyişinden söz konusu mu?

D. H.: Kadın Şair-Yazar sözü edildiğinde sevgili Tomris'i anarım. Derdi ki, erkek yazar denili-

yor mu? Ne var ki, yerli - yabancı yayıncılar da böyle bir ayırım yapıyor. Kadınlar bu mücadelede canla başla çalışıyorlar, ancak ülkenin bu konudaki anlayışı yaygınlaşmasını engelliyor. Doğu toplumunun ahlak, kadının yeri konusundaki kalıntıları hâlâ varlığını sürdürüyor. Kadınların mücadelesini daha da ileri götürmelerini destekliyorum, bekliyorum.

Hilal Karahan: Behçet Necatigil'in şiiri üzerine yapmış olduğunuz incelemeleri çok önemsiyorum. Behçet Necatigil'in şiirinin anlaşılmasında Hilmi Yavuz kadar emeğiniz olduğuna inanıyorum. Onun Türk modern şiiri içindeki yeri nedir ve sizce modern şiir kiminle başlamıştır?

D. H.: Necatigil, gelenekle yenilik arasındaki bağlantıyı Türk şiiri bağlamında kurmuş büyük bir usta.

Doğan Hızlan

Geleceğin edebiyatının da bu öğelerle değişeceğini sanmıyorum. Edebiyatın direnişi bu kırılganlığı önleyebilir.

Günümüz haberleşmeler bilgisayarın olumlu bir yanı değil. Hiçbir şey gizli kalmıyor, bu da giz kavramını yok ediyor.

Yahya Kemal'le Ahmet Haşim'i unutmayalım.

Ruhsan İskifoğlu, Emel İrtem: "Bir kalem, bir insanın dikkatini toplamak ve ihtirasını ateşlemek için en mükemmel alettir" diyor John Adams. Sizin kalemlere karşı ilginizden söz etmişti bir dostum. Eleştirmenin meydanı elbette kâğıttır, silahı kalemidir. Kalem konusunda size soru sorulmuş muydu bilmiyorum ama öze İlealem koleksiyonunuzdan bahsedermisiniz? Kalem nedir size göre? Kalem sahibisiniz, bunu her iki anlamda da bize aktarırkenki görüşlerinizi merak ediyoruz.

D. H.: Kalem merakım, bir tutku, bir zevk. Değerli kalemler var. Dolma kalemde kurşun kaleme kadar bir toplam. Onlarla yazıyorum, temizliyorum.

Bakım istiyor. Güzel bir uğraş.

Çağla Meknuze: Yemek konusunda çok titiz olduğunuz söyleniyor. Konuk gideceğiniz yerde günler öncesinden, gerçekten günler öncesinden hazırlık yapıyor muyuz?

D. H.: Biraz abartılı bir iddia ama doğruluk payı da var. Yakın dostlarım benim sevdiğim yemekleri bilirler, onları hazırlarlar. Zaten dışardaysam belli lokantalarda yerim.

Çağla Meknuze: Anneniz on yıl önce, acı bir tesadüfle 70. doğum gününüzde vefat etmişti. 'Annem benim hafızamdı' başlıklı bir yazınızda, 'bildiklerimin, öğrendiklerimin bilançosu çıksa, hepsi an-neme yazılır' diyorsunuz. Aradan geçen on yılda yetmiş yıllık ev ve hayat arkadaşınızın yokluğunda hafızanızda, hayata ve edebiyata bakışınızda neler değişti?

D. H.: Anneannem ve annem beni bu hallere karşı dirençli yetiştirdiler. Elbette çok arıyorum, dediklerinizi düşününce daha çok.

Edebiyata bakışım da bir değişme olmadı.

Doğan Hızlan ve annesi Feyzیه Hanım